

Рецензия

относно процедура за присъждане на образователната и научна степен
„доктор по психология“

на дисертационен труд на тема „Влияние на възгледите и убежденията на възпитателите от дневните центрове върху социално-емоционалното развитие на децата“ (Influence of positions and beliefs of educational caregivers on the social-emotional development of infants in daycare centers)

Професионално направление: 3.2. „Психология“

Докторска програма: „Педагогическа и възрастова психология“

Докторант: Галит Зано

Научни ръководители: проф. д.пс.н. Галя Герчева и доц. д-р Ваня Христова

Рецензент: доц. д-р Даниела Иванова Карагяурова, съгласно Заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ № 1346 от 08.11.2017 г.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е провокиран от необходимостта да се реши една задача от практиката, но той съдържа измерения на научно изследване на по-обхватен проблем. От една страна, има устойчива нагласа в хората, които се грижат за малки деца (в кърмаческа възраст), че посрещането на биологичните нужди са основната, ако не и единствената цел на тяхната работа – социално-емоционалните потребности не просто остават на заден план – пренебрегва се тяхната роля в цялостното състояние на детето, както и влиянието им в неговото развитие. Този ограничен подход към потребностите на малките деца и изкривената представа за тяхната личност може да съществува благодарение на липсата на изисквания и очаквания към детегледачите, но и липсата на компетентност по въпроса.

Другата страна на пълноценната грижа за малките деца е, че тя доколкото се реализира от възпитателите, се пречупва през техните възгледи и убеждения, тяхната нагласа да формират стил на сигурна привързаност.

В условията на семейната среда (или близки до нея) оптималното обгрижване може да се реализира интуитивно, базирано на силната връзка майка – дете, но в условията на детските заведения, при нарастващ брой на децата в група са необходими целенасочени и системни усилия за постигне желания резултат. Детегледачите са подложени на стрес на работното си място, което означава, че пълноценното изпълнение на професионалната им роля изисква да се създават условия те да разбират цялостната ситуация, процесите и ограниченията в контрола, който могат да осъществяват.

Галит Зано вижда проблема в три перспективи: потребностите на децата, потребностите и нагласите (заявени във възгледите и убежденията) на възпитателите и изискванията на работното място. Разгърнатото интерпретиране на ситуацията позволява да изгради програма за работа с възпитателите за постигане на адекватно социално-емоционално развитие на децата, при професионално и личностно развитие на персонала.

Дисертационният труд е в обем от 141 страници и съдържа увод, четири глави, списък на използваната литература и две приложения. Списъкът на използваната литература включва 108 източника на английски език. Използваната литература е цитирана коректно. В текста са включени 34 фигури и 1 таблица.

II. ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е добре структуриран, като е поставен акцент на емпиричното изследване. Последователно са представени основните теоретични предпоставки, дизайна и резултатите на емпиричното изследване, анализа и изводите.

В увода са изтъкнати актуалността и значимостта на разглеждания проблем и личната ангажираност на докторантката с осигуряването на адекватна грижа за децата. Дефинирани са изследователския проблем и изследователските въпроси.

Първата глава е посветена на теоретичния обзор и проследява научните достижения по важни за изследването въпроси. В отделни параграфи са разгледани: социално-емоционалното развитие на децата; индивидуалните характеристики на социално емоционалното развитие на децата; ролята на възпитателя в социално-емоционален контекст на развитието на децата; възгледите и убежденията на възпитателите в контекста на социалното емоционално развитие и значението на системата от взаимоотношения, които се изграждат между възпитателя и детето. Изложението е написано логично, Галит Зано демонстрира познаване на проблематиката и умение да свързва теоретичния подход с решаване на практически въпроси.

Главата завършва с обобщение и графично представяне на теоретичния модел, което насочва към следващия етап – емпиричното изследване.

Втората глава е посветена на дизайна на експерименталното изследване. Коректно са формулирани целта на изследването, девет изследователски хипотези, шест задачи на изследването, инструментите на изследването и методите за статистическа обработка. Описани са изследваните лица и изследователския процес. Целта на изследването е определена като „да се проучи степента на влиянието на възгледите и убежденията на възпитателите върху социално-емоционалното развитие на децата пребиваващи в дневни центрове в Израел“ (с. 29), което ще позволи изграждането на програма за обучение за качествена грижа на възпитателя в неговата работа с децата. Изследваните лица са 23 възпитатели и мениджъри в дневни центрове за деца от веригата “Smart Start” – индивидуална информация за тях (социални характеристики и професионален опит) е дадена в приложение 1. За събиране на информацията са използвани две интервюта и един въпросник (също даден в приложение). Процесът на събиране и обработване на информацията е структуриран в осем стъпки – от предварителните интервюта с експерти – до обобщение на резултатите.

В **третата глава** са представени резултатите от изследването. Те са ориентирани към няколко аспекта от ежедневните грижи и прояви на децата –

хранене, сън, плач, социалните връзки на децата, влиянието на възпитателите върху социално-емоционалната сфера, убеждения и възгледи на възпитателите, способностите на децата. Представянето на резултатите е организирано в три насоки: според въпросите и според интервютата за съответната област, според групите и по отношение влиянието на Програмата за интервенция.

Констатирана е промяна след прилагането на Програмата за интервенция по отношение на ежедневните дейности и по отношение възгледите и убежденията на възпитателите и тяхното влияние върху социално емоционалното развитие на децата.

Четвъртата глава – „Дискусия“ отнася получените резултати към издигнатите хипотези. Направените изводи обхващат параметрите на ежедневните грижи – когато децата изпитват глад, умора, безпокойство и отправят призив за помощ, както и конфликтни ситуации при децата. За всеки от аспектите е направена интерпретация за връзката му с Програмата за интервенция. Доказва се, че придобиването на знания води до по-голямо разбиране на социално-емоционалното развитие, както и промяна в грижите от възпитателите за хранене, сън и плач. Положителни резултати има и при онези аспекти, които са свързани с грижа за възпитателите - разбиране на значението на ролята на възпитателя, дискусията и партньорството с възпитателите във всички аспекти на тяхната професионална дейност, откликване на техните потребности, създаване условия за споделяне на проблеми от професионално естество.

Обобщенията и заключенията категорично открояват практико-приложната значимост на представения дисертационен труд.

III. АВТОРЕФЕРАТ И ПУБЛИКАЦИИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Авторефератът отразява коректно и точно съдържанието на дисертационния труд. По проблемите на дисертационния труд докторантката има 3 научни публикации на английски език, които напълно удовлетворяват

изискванията за публичност на авторовото изследване. Публикациите са достатъчни и отразяват съществени страни от дисертационното изследване.

Описаните **приноси** от докторанта вярно отразяват постигнатите резултати:

1. Направена е систематизация на основните изследователски перспективи и детерминанти на конструкта – социално емоционално развитие на децата.
2. Резултатите от експерименталното изследване запълват съществуващ дефицит в изследванията на психологическата специфика на труда на възпитателите от дневните центрове в Израел.
3. Проведеното изследване доказва значимата роля на възпитателя, неговото влияние върху социално-емоционалното развитие на децата в дневните центрове в Израел.
4. За първи път е разработена обучителна програма, която е приложена в дневни центрове от веригата „Смарт Старт” на Израелската асоциация на общинските центрове.
5. Доказва се, че е възможно да се повлияе на грижата, предоставяна на децата чрез обучение на възпитателите. Възпитателите, които придобиват съвременни знания за развитието, които им позволяват да обсъждат своите възгледи и убеждения, стават по-отзивчиви и осигуряват по-подходящи грижи на децата, като по този начин насърчават тяхното социално-емоционално развитие.
6. Практико-приложната значимост на резултатите от дисертационното изследване ясно откроява потребността от създаване на социална среда, която да стимулира повишаването на знанията на възпитателите от дневните центрове в Израел, чрез прилагането на съвременни методи за целта.

IV. КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ

Нямам критични бележки и препоръки, които да се отнасят до същностни страни на дисертационното изследване. В качеството ми на рецензент съм отправяла бележки и препоръки, които са отразени добросъвестно.

Като препоръка за бъдещата изследователска работа на Галит Зано бих предложила да продължи изследването на ефекта от прилагането на Програмата след приемането ѝ в повече центрове за деца.

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Галит Зано представлява завършено самостоятелно изследване с практико-приложен характер.

Въз основа на общата ми оценка за достойнствата на дисертационния труд и постигнатите научно-приложни резултати, предлагам на научното жури да присъди на Галит Зано образователната и научна степен „доктор” по „Педагогическа и възрастова психология“ в професионално направление 3.2 «Психология»

Гр. Варна
29.11.2017.

Рецензент:
(доц. д-р Д. Карагяурова)